

กิจกรรมและข้อควรปฏิบัติในวันสงกรานต์....

นำเสนอเมื่อ : 11 เม.ย. 2552

กิจกรรมและข้อควรปฏิบัติในวันสงกรานต์

การเตรียมงาน

วันตรุษและวันสงกรานต์เป็นเทศกาลสำคัญที่คนไทยยังถือว่าวันตรุษคือวันสิ้นปี

วันสงกรานต์คือวันขึ้นปีใหม่ดังกล่าว ดังนั้นจึงต้องเตรียมงานกันเป็นการใหญ่ จนมีคนทีพูดกันติดปากว่า "สงทหายปีเกาตอกรับปีใหม่" สิ่งทีเตรียมกันนั้นจึงเป็นเรื่องทีจะต้องกระทำกันเป็นพิเศษตามลำดับ ดังนี้...

1. **เครื่องนุ่งห่ม** เพื่อใส่ในโอกาสไปทำบุญที่วัด
ตลอดจนเครื่องประดับตกแต่งร่างกายอย่างคองขวางจะพิถีพิถัน

2. **ของทำบุญ** เมื่อใกล้จะถึงวันงานก็เตรียมของทำบุญเลี้ยงพระ
และทีเป็นพิเศษของทีจะทำขนมพิเศษ 2 อย่าง ใดแก ข้าวเหนียวแดงในวันตรุษ และขนมกุ๊วน
หรือกะละแมในวันสงกรานต์ นอกจากจะทำขึ้นเพื่อทำบุญแล้ว ยังแลกเปลี่ยนแจกกันในหมู่บ้านใกล้เคียง
เพื่อแสดงอัธยาศัยไมตรีในวันสำคัญ

3. **การทำความสะอาดบ้านเรือนทีอาศัยตลอดจนบริเวณใกล้เคียง**
เพื่อให้ดูเรียบร้อยโดยเฉพะอย่างยิ่งทีบูชาพระและทีเก็บอัฐิบรรพบุรุษ
แม่เสื่อผืนที่ไสสอยก็ตองซักฟอกให้สะอาดหมดจดโดยถือวากำจัดสิ่งสกปรกให้สิ้นไปพร้อมกับปีเกาและตอกรับปีใหม่
ด้วยความบริสุทธิ์ผุดผอง

4. **สถานที่ทำบุญ** วัดเป็นสถานที่ทำบุญสวดมนต์เลี้ยงพระ และทำต่อเนื่องกันหลายวัน
นอกจากจะทำความสะอาดกุฎีทีอาศัยแล้วยังตองทำความสะอาดหอสวดมนต์ โบสถ์วิหาร ศาลาการเปรียญ
ตลอดจนลานวัด เพราะตองใช้ทำกิจกรรมหลายอย่าง ใดแก การทำบุญตักบาตร ปล่อยนกปล่อยปลา สรงน้ำพระ
กอพระเจดีย์ทราย และงานรื่นเริงต่างๆ ด้วย

การทำบุญ

การทำบุญในวันสงกรานต์มีทั้งพิธีหลวงและพิธีราษฎร์

1. พิธีหลวง พระราชพิธีสงกรานต์

วันที่ 15 เมษายน ในเวลาเช้า 10.30 น. พระสงฆ์ที่รับอาราธนามาเจริญพระพุทธมนต์ทีพระที่นั่งอัมรินทร์วินิจฉัย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จสรงน้ำพระบรมสารีริกธาตุ พระพุทธรูปสำคัญต่างๆ ทีหอพระสุรลัยพิมาน
แล้วเสด็จหอพระบรมอัฐิทีหอพระธาตุมณเฑียร สรงน้ำพระ พระบรมอัฐิและพระอัฐิ
ถวายสักการะพระสยามเทวาธิราชทีพระที่นั่งไพศาลทักษิณ เสด็จออกพระที่นั่งอัมรินทร์วินิจฉัย ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
ทรงศีล พระสงฆ์จำนวน 67 รูป เเทจจำนวนพระบรมอัฐิ และพระอัฐิทีอาราธนาจากวัดทีเกี่ยวข้อง กับพระบรมอัฐิและพระอัฐิ
เจริญพระพุทธมนต์ ฉันทัดดาหารเพล

เสร็จแล้วอัญเชิญพระบรมอัฐิ จากหอพระธาตุมณเฑียรเป็นกระบวนแห่ มีประโคมสังข์ แตร
กลองชนะ ตั้งแต่เวลาเชิญออก จนกระทั่งถึงบนราชบัลลังก์นพปฎลมหาเศวตฉัตร ในพระที่นั่งอัมรินทร์วินิจฉัย
ทรงจุดธูปเทียนราชสักการะพระพุทธรูปประจำพระชนมวาร ของพระบรมอัฐิ ทรงจุดธูปเทียน

ถวายสักการะพระบรมอัฐิและพระอัฐิ ทรงทอดผ้าคู่ (ถือผ้าขาว 2 ผืน นุ่งผืน 1 ห่มผืน 1) มีขวดน้ำหอม 1 ขวด พระสงฆ์หนึ่งสดับปรณตามลำดับวัดประจำพระบรมอัฐิ

เวลา 16.30 น. เสด็จทรงน้ำพระพุทธรูปหามณีนรัตนปฏิมากร พระพุทธรูปสัมพรรณี พระชัยหลังช้าง พระพุทธรูปฉลองพระองค์รัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 2 เสด็จทรงน้ำพระคันธารราษฎร์ ทรงน้ำ พระโพธิ์ พระนิโครธ พระพุทธรูปเจดีย์ทอง พระไตรปิฎกฉบับทองทิพย์ พระนาครที่วิหารชาวสดับปรณ พระบรมอัฐิกรมพระราชวังบวรสถานมงคล และพระอัฐิเจ้านายตนราชสกุลต่างๆ

เปิดปราสาทพระเทพบิดรวันที่ 13, 14, 15, 16 เมษายน
เพื่อให้ประชาชนถวายสักการะพระบรมรูปบูรพมหากษัตริยาธิราช

เมื่อก่อนการบำเพ็ญพระราชกุศลในพระบรมมหาราชวัง มี 4 วัน คือวันที่ 13-16 เมษายน ปัจจุบันมีเฉพาะวันที่ 15 เมษายน วันเดียว ซึ่งในเช้าวันที่ 15 เมษายน โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานนิมนต์พระ 150 รูป เข้าไปรับอาหารบิณฑบาตที่ในพระบรมมหาราชวัง

เวลา 10.30 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิตไปยังพระมหารามณเฑียรในพระบรมมหาราชวัง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงนำพระพุทธรูปสำคัญที่หอพระสุลาลัยพิมาน ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ แล้วเสด็จฯ ไปทรงจุดธูปเทียนบูชาพระสยามเทวาธิราชที่พระที่นั่งไพศาลทักษิณ เสด็จฯ ไปยังหอพระธาตุมณเฑียรทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะและทรงนำพระบรมอัฐิ พระอัฐิ แล้วเสด็จออกพระที่นั่งอัมรินทร์วินิจฉัยทางพระทวารเทวราชมเหศวร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ 71 รูป เจริญพระพุทธมนต์การพระราชพิธีสงกรานต์ จบแล้วทรงประเคนภัตตาหาร

เมื่อพระสงฆ์รับพระราชทานฉันเสร็จเจ้าพนักงานเชิญพระบรมอัฐิและพระอัฐิออกประดิษฐานบนพระราชบัลลังก์ ภายใต้ันพญาลมहाเศวตฉัตรและบนที่นึ่งกงภายใต้ฉัตรชวาลายทอง 5 ชั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะถวายบังคมพระอัฐิ แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงทอดผ้าคู่ พระสงฆ์สดับปรณ พระบรมอัฐิและพระอัฐิ แล้วถวายอนุโมทนาถวายอดิเรก ถวายพระพรลา เสด็จพระราชดำเนินประทับรถยนต์พระที่นั่ง ที่พระที่นั่งทวารเทเวศร์รักษาเสด็จพระราชดำเนินกลับ

เวลา 16.30 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เจ้าพนักงานกราบบังคมทูลรายงานเครื่องราชสักการะที่ทรงพระราชอุทิศ พระราชทานไหกระทรงวงมโหฬารไทยเชิญไปถวายเป็นพุทธรูปเจดีย์สถานต่างๆ แล้วเสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่พระอุโบสถ ทรงพระสุหร่ายทรงพระพุทธรูปหามณีนรัตนปฏิมากรพระสัมพุทธรูป พระพุทธรูปยอตาจุฬาลงโลก พระพุทธรูปเลิศหลานภาลัย ทรงจุดธูปเทียนถวายนมัสการ แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปสูร่งน้ำปูชนียวัตถุตามเจดีย์สถานในพระอารามนี้ แล้วเสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่หอพระนาก ทรงจุดธูปเทียนถวายสักการะพระอัฐิ 5 รูป สดับปรณแล้วทรงทอดผ้าคู่พระสงฆ์อีก 50 รูป สดับปรณพระอัฐิพระราชวงศ์ พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก เป็นเสด็จการ

♥ 2. พิธีราษฎร์

การทำบุญในวันสงกรานต์อาจจะทำการตักบาตรทำบุญได้ 2 แห่ง คือ ที่วัดหรือในบริเวณงานที่จัดไว้แล้ว วิธีตักบาตรใช้วิธีเรียงแถวและนิมนต์พระเดินตามลำดับ โดยชายตักบาตรด้วยข้าว หญิงตักบาตรด้วยของคาวหวาน ถาดเต็มบาตรก็ถวายใส่ภาชนะอื่น และนิมนต์ท่านรับจนทั่ว เสร็จแล้วอาจนิมนต์ท่านฉัน ณ สถานที่จัดงาน หรือให้ท่านนำไปฉันที่วัดก็ได้

ในเวลาตักบาตรพระสงฆ์จะสวดถวายพร คือ พาหุง พอเสร็จก็ช่วยกันยกอาหารคาวหวานไปถวายพระ ขณะพระฉันจะมีการอ่านประกาศสงกรานต์กันในตอนนั้น บางคนก็อาจจะอยู่ฟังอนุโมทนา เป็นอันเสร็จพิธี

การก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันใดวันหนึ่งของวันที่ 13-15 เมษายนก็ได้ ผู้ทำบุญจะช่วยกันขนทรายมาก่อเป็นเจดีย์ขนาดต่างๆ ในบริเวณวัด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ให้ช่างก่อสร้างหรือถมพื้นที่เป็นเรื่องที่ถือว่าได้บุญและสนุกสนาน แต่ไม่มีข้อจำกัดว่าต้องทำทุกวัด

การปล่อยนกปล่อยปลา เป็นการทำบุญเพื่อแสดงความกรุณาต่อสัตว์ นิยมทำในวันสงกรานต์และไม่จำกัดว่าจะทำในวัดเท่านั้น

การสงฆ์น้ำพระ มีทั้งสงฆ์น้ำพระพุทธรูปและภิกษุ สามเณร เพื่อความเป็นสิริมงคลในโอกาสขึ้นปีใหม่อันเป็นเวลาที่ยากาตรอน

การรดน้ำผู้ใหญ่ เป็นเรื่องของการแสดงคารวะต่อผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ ผู้ร่วมพิธีควรนำผ้า 1 สำหรับคือ ผ้านุ่ง 1 ผืน ผ้าห่ม 1 ผืน ไปมอบให้ท่านพร้อมกับดอกไม้ธูปเทียน การรดน้ำผู้ใหญ่ดังกล่าวมานี้มักจะรดหรืออาบท่านจริงๆ จึงต้องมีผ้าไปมอบให้ ปัจจุบันบางแห่งรดเฉพาะที่ฝ่ามือ โดยจะเอาน้ำหอมเจือในน้ำด้วย แต่ก็ยังคงมีผ้านุ่งห่ม 1 สำหรับ และดอกไม้ธูปเทียนไปแสดงความคารวะ และขอพรท่านก็จะให้ศีลให้พรให้มีความสุขปีใหม่ คือตั้งแต่วันสงกรานต์เป็นต้นไป

การทำบุญอุจฺฉิ เป็นเรื่องที่ยิยมทำแบบนิมนต์พระ ชักบังสุกุลอุจฺฉิของญาติที่ล่วงลับไปแล้ว แล้วอุทิศส่วนกุศลให้ โดยนิมนต์พระไปยังสถานที่เก็บหรือบรรจุอุจฺฉิ หรือถ้าไม่มีอุจฺฉิจะเขียนชื่อผู้ที่ล่วงลับไปแล้วก็ได้ เมื่อบังสุกุลแล้วก็เผากระดาษแผ่นนั้นเสีย เหมือนเผาศพ การทำบุญอุจฺฉิจะทำในวันไหนก็ได้สุดแต่จะนัดหมายกัน การรื่นเริงจัดขึ้นเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ในหมู่คณะ เป็นการอนุรักษประเพณีต่างๆ ในท้องถิ่นไว้ด้วย

การสาดน้ำ เป็นการสนุกสนานรื่นเริงอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของสงกรานต์ คือ สาดน้ำกันโดยมากจะเริ่มต้นในวันสงฆ์น้ำพระ แต่บางแห่งพอเริ่มสงกรานต์ ก็เริ่มสาดน้ำกันทีเดียว สาดใหญ่แล้วไซ้หน้าสะอาดมีน้ำอบน้ำหอม หรือแป้งหอมผสมบางก็ได้ และไม่ถือเป็นเรื่องเสียหาย

การแห่นางแมว บางแห่งอาจมีการแห่นางแมวเพื่อขอฝนด้วย ซึ่งเป็นเรื่องสนุกสนานรื่นเริงเหมือนกัน แต่ก็หวังผลในทางเกษตรกรรมด้วย กล่าวคือถ้าเกิดฝนแล้งก็แห่นางแมวกันในชวงวันทำบุญสงกรานต์ เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีค่านิยมและธรรมเนียมปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์ที่แตกต่างกันออกไป

ก็สมควรให้ปฏิบัติไปตามนั้น

เพื่อเป็นการเคารพภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้กลั่นกรองเลือกสรรแล้วว่าเหมาะสมกับท้องถิ่นของตนเอง
ดังนั้นการจะเปลี่ยนแปลงใดๆ จึงขึ้นกับวิจารณญาณของเจ้าของวัฒนธรรมนั้นๆ
โดยตรงที่จะเลือกรับหรือไม่รับสิ่งที่แตกต่างไปจากเดิม รวมทั้งสิ่งใหม่ๆ ที่แทรกเข้ามาอย่างไม่หยุดยั้ง

สิ่งที่ได้จากการทำบุญสงกรานต์

1. เป็นการแสดงความเคารพบูชาต่อสิ่งที่ตนเคารพ ต่อบิดามารดา และผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ

2. เป็นการชำระจิตใจ และร่างกายให้สะอาด

3. เป็นการรักษาประเพณีมาแต่เดิม

4. เป็นการสนุกสนานรื่นเริงในรอบปี และพักจากงานประจำชั่วคราว
เพื่อจะไปพักผ่อนหย่อนใจ

5. เป็นการเตือนสติว่ามนุษย์นั้นผ่านไป 1 ปีแล้ว
และในรอบปีที่ผ่านมาเราได้ทำอะไรบ้างและควรจะทำอะไรต่อไปในปีที่กำลังจะมาถึง

6. เป็นการเตรียมตัวบวช ถ้าเป็นผู้ชายโดยเอาระยะเวลานี้บวชกัน
เพราะหลังสงกรานต์ต้องเตรียมตัวทำนาแล้ว

7. เป็นการทำความสะอาดพระ โต๊ะบูชา บ้านเรือน ทั้งในและนอกบ้าน